

Handläggare
Peter Kreitz
Telefon: 08-508 22 020

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2015-10-22

Skillnadernas Stockholm

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Lars Wennberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommissionen för social hållbarhet har tagit fram delrapporten *Skillnadernas Stockholm* som visar på ojämlikhet mellan befolkningen i olika stadsdelar och stadsdelsområden gällande ohälsa, trygghet och utbildningsnivå.

I rapporten framkommer att levnadsförhållandena i Hägersten-Liljeholmen har blivit bättre på en rad områden. Det framkommer dock att det finns märkbara skillnader mellan olika geografiska områden inom Hägersten-Liljeholmen, vilket är värt att uppmärksamma i förvaltningens arbete.

I tjänsteutlåtandet svarar förvaltningen på de frågor ställs i remissen, samt lämnar önskemål att de i kommande delrapporter tas upp områden som psykisk ohälsa och beroendeproblematik.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid administrativa avdelningen med stöd av förvaltningens övriga avdelningar. Information till de fackliga organisationerna ges i samverkansgrupp den 6 oktober och förvaltningsgrupp den 13 oktober.

Bakgrund

Kommissionen för social hållbarhet

I budgeten 2015 för Stockholms stad anges ett demokratisk hållbart Stockholm som ett av de fyra inriktningsmålen för stadens verksamheter. De mänskliga rättigheterna ska stärkas, diskriminering ska motverkas och alla invånare ska garanteras samma rättigheter och möjligheter.

Som ett led i detta har staden tillsatt en kommission för ett socialt hållbart Stockholm. Kommissionen är organisatoriskt placerad på stadsledningskontoret och ska arbeta fram till och med 2017. Kommissionen ska analysera skillnader i livsvillkor och föreslå åtgärder för en jämlik och socialt hållbar stad.

Ärendet

Skillnadernas Stockholm

Kommissionen för social hållbarhet har publicerat en första delrapport, *Skillnadernas Stockholm*. I rapporten beskriver de skillnaden mellan populationen i olika stadsdelsområden/stadsdelar utifrån faktorer såsom hälsa, utbildningsnivå och upplevd trygghet. Rapporten visar att inkomsterna och sysselsättningsgraden ökar i staden som helhet, men att skillnaderna mellan invånarna i olika stadsdelar också ökar.

Hägersten-Liljeholmen framhålls i rapporten som ett stadsdelsområde som har gått framåt på många områden

- Medellivslängden bland kvinnor har ökat mest här i hela staden sedan 1985
- Stadsdelsområdet har en av de högsta andelar av förvärvsarbete i hela Stockholms stad
- Andelen niondeklassare, som bor i stadsdelsområdet, som är behöriga att söka vidare till ett nationellt program på gymnasieskolan var 2014 90 %, vilket är bland de högsta i staden

I rapporten förklaras detta delvis genom det stora antalet nybyggnationer i området som har medfört gjort att personer med hög utbildning och bra hälsa har flyttat in.

Det går också att utläsa av rapporten att det finns stora skillnader inom Hägersten-Liljeholmens geografiska områden, bland annat gällande följande faktorer:

- Valdeltagande 2014 - I Mälarhöjden var det 87,1 % av de röstberättigade som röstade medan motsvarande siffra i Nybohov var 71,8 % och 68,6 % i Västberga
- Behörighet till gymnasiet – Andelen elever i årskurs nio som saknar behörighet till nationella gymnasieprogram var högre i Fruängen och Västertorp än i övriga stadsdelar i Hägersten-Liljeholmen 2014
- Ohälsodagar – Antalet ohälsodagar var högre i Fruängen och Västertorp jämfört med Mälarhöjden och Liljeholmen 2013

I *Skillnadernas Stockholm* beskrivs hur segregationen växer och att bostadsmarknadens omvandling är en anledning till detta. Det beskrivs hur minskade antal hyresrätter och stigande bostadspriser har gjort det svårare för socioekonomiskt svaga grupper att välja i vilket område de ska bo. Det är även något som går att se i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde där andelen bostadsrättsföreningar har ökat från 17,8 % till 58,2 % från 1990 till 2014. Det går att se en tydlig prisskillnad i kvadratmeterpriset mellan områden såsom Mälarhöjden och Liljeholmen respektive Fruängen och Västertorp i rapporten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I remissen ställs tre frågor som nämnden ska besvara, vilket görs nedan.

Hur ser nämnden på sitt arbete för att motverka ojämlika livsvillkor och verka för stärkt social hållbarhet i Stockholms stad?

Stadsdelsförvaltningen bedriver idag ett omfattande arbete inom de ordinarie verksamhetsområdena för att stärka den sociala hållbarheten och motverka ojämlika livsvillkor. Inom socialtjänsten finns den lagstadgade verksamheten som syftar till att motverka ojämlika livsvillkor, bland annat ekonomiskt bistånd och stöd till barn och ungdomar.

Inom förvaltningen bedrivs projekt såsom Respekt och Självrespekt som arbetar med synen på sexualitet och normer bland åttondeklassare i stadsdelen. Utöver detta arbetar fältassistenter med

ett förebyggande arbete mot droger bland sjundeklassare i stadsdelsområdet. Stadsdelens fältassistenter bedriver i stort ett arbete för att minska ojämnligena livsvillkor genom att söka upp områden där unga finns på kvällen och helger. Ungdoms- verksamheterna stödjer ungdomars personliga utveckling och personalen på ungdomsverksamheterna fungerar som sunda vuxna förebilder. Verksamheterna syftar till att minska risken för att ungdomar hamnar i destruktiva mönster.

Inom äldreomsorgen finns biståndsbedömda insatser såsom hemtjänst, färdtjänst och olika typer av boenden. Utöver det finns andra insatser som anhörigstöd och seniorhälsan som erbjuder aktiviteter för äldre personer över 65 år. Aktiviteterna är kostnadsfria och vem som helst över 65 kan delta.

Förskolan arbetar på ett demokratiskt sätt och arbetar för att alla barn ska få lika livsvillkor. Det är centralt att alla förskolor erbjuder barnen likvärdiga villkor och detta följs upp kontinuerligt. Exempelvis sätts extra insatser in för barn i behov av särskilt stöd. I stadsdelområdet går cirka 90 % av barnen i förskoleålder i förskolan och en stor del av dessa går i kommunala förskolor.

Inom ramen för de lokala demokrati- och utvecklingsarbetet genomförs olika aktiviteter för att stärka den sociala hållbarheten, bland annat information om lokala påverkansmöjligheter, ungdomsdialog samt aktiviteter för ungdomar med funktionsnedsättning.

Vilka huvudsakliga utmaningar för att bidra till stärkt social hållbarhet i Stockholms stad ser nämnden inom sina verksamhetsområden?

I rapporten beskrivs befolkningen i stadsdelsområdet som är mer välmående idag än tidigare, bland annat har medellivslängd och det ekonomiska välståndet ökat. Det går även att konstatera att valdeltagandet i stadsdelsområdet 2014 var över stadens genomsnitt, 83,3 % jämfört med 82,1 % för staden som helhet. Utifrån stadens trygghetsmätning 2014 går det även att se att andelen som känner sig otrygga i sin stadsdel i genomsnitt är 2 % i stadsdelsområdet, vilket kan jämföras med 5 % i hela staden.

Att stadsdelsområdet har gått framåt i olika mätetal förklaras i rapporten bland annat av bostadsbyggandet som har lett till att socioekonomiskt starkare personer har flyttat in. Invånarantalet har ökat kraftigt under de senaste åren och beräknas fortsätta öka i motsvarande omfattning de närmaste tio åren.

Idag är det 85 580 invånare i stadsdelsområdet. År 2024 beräknas antalet vara 106 188 enligt Swecos befolkningsprognos. Den kraftigt ökande befolkningen innebär att förvaltningen både snabbt och kontinuerligt behöver expandera sina verksamheter, bland annat bygga nya förskolor och gruppbofästigheter. En utmaning är då att hyrorna i nyproduktion är höga och de nya lokalerna kan därför bli begränsade utrymmesmässigt. Detta påverkar verksamheterna som inte får lika bra förutsättningar som verksamheterna i tidigare byggda lokaler. Förtätningen av delar av stadsdelsområdet medför även svårigheter att få plats för stora förskolegårdar och att anlägga nya parker.

Den kommunala förskoleverksamheten i stadsdelsområdet har under den senaste tioårsperioden nästan tredubblats. Den har gått från 1 817 barn år 2003 till över 5 300 barn under våren 2015. Förutom krav på nya lokaler ställer detta även krav på rekrytering av kompetent personal. Behöriga förskolelärare är idag ett bristyrke och det är en utmaning att i en starkt växande stadsdel rekrytera kompetent personal för att säkerställa en likvärdig förskola. Utöver detta har andelen barn i behov av särskilt stöd ökat inom förskolan de senaste åren och väntas fortsätta öka under kommande år.

Som det beskrivs i rapporten finns det stora skillnader mellan olika stadsdelar. En stor utmaning är således att minska segregationen i stadsdelsområdet, och att se till att exempelvis barn får samma förutsättningar i hela stadsdelsområdet och i hela staden. Förvaltningen har en medveten satsning på Fruängen och Västertorp med bland annat Fruängens ungdomsgård samt Lugnet och Vippans parklekar för att verka för detta. Det finns även öppna mötesplatser för äldre i dessa områden. Stadsdelsförvaltningen kommer att ta fram en plan för att öka valdeltagandet i vissa områden.

Likt rapporten konstaterar så är social hållbarhet inte ett problem som är isolerat i en stadsdel eller ett stadsdelsområde utan är något som påverkar hela staden. I Hägersten-Liljeholmen märks tydligt att personer rör sig över stadsdelsgränser och spenderar mycket tid i andra områden än de faktiskt bor i. Ett tydligt exempel på det är ett stort antal gymnasieskolor i Liljeholmen, där det går många ungdomar som bor i andra stadsdelsområden, och de spenderar således stora delar av sina dagar i området omkring Liljeholmen. Detta gäller även Telefonplan där Konstfack och Hyper Island är belägna. Stadsdelsområdet har även en stor dagbefolkning som arbetar i området.

Vilka ytterligare utmaningar, utöver de som framkommer i rapporten, kan nämnden identifiera utifrån sina egna verksamhetsområden?

Ett område som inte tas upp i *Skillnadernas Stockholm* som är en utmaning i stadsdelen är den psykiska ohälsan. Stadsdelsförvaltningen har kontakt med ett stort antal personer med psykisk problematik. Det går att konstatera är att det finns många yngre i stadsdelsområdet som mår psykiskt dåligt. Utifrån Stockholmsenkäten 2014 går det bland annat att se att nästan hälften av alla flickor, 48 %, i årskurs nio i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde är ”deppiga” utan att veta varför. Inom detta område behövs det mer uppföljning för att klargöra problematikens vidd på stadsdelsnivå.

Ett annat område som inte nämns i *Skillnadernas Stockholm* är beroendeproblematik. I vår förvaltning är detta en utmaning eftersom förvaltningen har kontakt med ett förhållandevis stort antal personer med beroendeproblematik.

I stadens uppföljning av socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem 2014 framgår att Hägersten-Liljeholmen är ett av de stadsdelsområden som har rapporterat in flest med personer beroendeproblematik. Hägersten-Liljeholmen är den stadsdelsförvaltning som har rapporterat in störst andel av missbrukare som är äldre än 65 år. Denna baseras sammanställning enbart på vad de olika stadsdelsförvaltningarna rapporterat in och det skulle därför behövas bättre uppföljningsmetoder för att mäta detta.

I Stockholmsenkäten 2014 ges även indikationer på att beroendeproblematiken i stadsdelsområdet är högre än staden i genomsnitt då 16 % av flickorna och 13 % av pojkarna i gymnasiets årskurs två uppger att någon i familjen dricker för mycket, vilket är över stadens genomsnitt.

Även bland yngre finns det oroande trender. Den senaste Stockholmsenkäten visar att 53 % av flickorna i årskurs nio har varit berusade, jämför man det med staden som helhet så är motsvarande siffra 39 %. 26 % av flickorna i årskurs nio storkonsumerar (dricker en flaska vin/fyra starköl vid samma tillfälle) en gång i månaden eller mer. I staden är motsvarande siffra 16 %. Det går även att se att 16 % av flickorna i gymnasiets årskurs nio någon gång har testat narkotika jämfört med 9 % i staden. Även gällande pojkar är siffran högre än stadens genomsnitt, 18 % jämfört med 13 %. Detta är oroande och stadsdelsförvaltningen bedriver därför ett förebyggande projekt bland sjundeklassare i stadsdelsområdet.

En utmaning som finns utifrån äldreomsorgen är att skillnaderna mellan pensionärerna blir större. Den senaste befolkningsprognosen från Sweco visar att medellivslängden har ökat markant under de senaste 50 åren, framförallt under den senaste tioårsperioden. Det går även att se att äldres hälsa är bättre idag än för 30 år sedan. Problemet är att andelen äldre med funktionsnedsättning och andel äldre som är multisjuka, det vill säga har två eller flera sjukdomar samtidigt, har ökat sedan 1990-talet. Detta är en problematik som förvaltningen märkt av, och det finns en risk för att andel äldre som är resurssvaga ökar och isoleras i sina lägenheter.

Sammanfattningsvis uppskattar förvaltningen delrapporten, vilken är en mycket intressant läsning som väcker funderingar om hur förvaltningen ska prioritera arbetet framöver.

Speciellt intressant är belysningen av skillnaderna mellan olika stadsdelar inom stadsdelsområdet, och detta bör beaktas i arbetet framöver för att ge invånarna så lika villkor som möjligt.

Förvaltningen ser fram emot kommande delrapporter, och skulle speciellt uppskatta om områden psykisk hälsa och beroendeproblematik skulle kunna belysas.

Bilagor

Remissunderlaget finns att läsa på www.insynsverige.se/stockholm under Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, sammanträde den 22 oktober 2015.